

2016

Fordelingseffekt av fritt valg av behandlingssted

Systematisk litteratursøk med sortering

Tittel Fordelingseffekt av fritt valg av behandlingssted. Systematisk litteratursøk med sortering.

English title Socioeconomic effects of free choice of location of treatment. Systematic reference list.

Institusjon Folkehelseinstituttet

Ansvarlig Stoltenberg, Camilla, direktør

Forfattere Holte, Hilde H, prosjektleder, *seniorforsker, Kunnskapscenteret i Folkehelseinstituttet*
Underland, Vigdis, forsker, *Kunnskapscenteret i Folkehelseinstituttet*
Strømme, Hilde, forskningsbibliotekar, *Kunnskapscenteret i Folkehelseinstituttet*

ISBN 978-82-8082-756-2

Rapport November – 2016

Publikasjonstype Systematisk litteratursøk med sortering.

Antall sider 11 (16 inklusiv vedlegg)

Oppdragsgiver Helsedirektoratet

Emneord(MeSH) Patient Freedom of Choice Laws, Socioeconomic Factors

Sitering Holte HH, Underland V, Strømme H. Fordelingseffekt av fritt valg av behandlingssted. Systematisk litteratursøk med sortering. 2016. Oslo: Kunnskapscenteret i Folkehelseinstituttet, 2016.

Forsidebilde Colourbox.com

Hovedfunn

Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten i Folkehelseinstituttet mottok et forslag fra Helsedirektoratet om å undersøke fordelings effekter av fritt valg av behandlingssted.

Metode

Vi valgte å utføre et systematisk litteratursøk med påfølgende sortering av mulig relevante publikasjoner. Vi utarbeidet en søkestrategi for et systematisk litteratursøk. Det ble søkt i medisinske og sosiologiske databaser etter systematiske oversikter og primærstudier. Søket ble utført i juli 2016. To forskere gikk uavhengig av hverandere gjennom identifiserte publikasjoner/referanser og vurderte relevans i forhold til inklusjonskriteriene.

Resultater

- Vi identifiserte totalt 537 referanser ved litteratursøket. Av disse vurderte vi ingen av dem som mulig relevante i henhold til inklusjonskriteriene.

Konklusjon

Det mangler effektstudier av fritt valg av behandlingssted.

Tittel:

Fordelingseffekter av fritt valg av behandlingssted, systematisk litteratursøk med sortering

Publikasjonstype:

Systematisk litteratursøk med sortering

Systematisk litteratursøk med sortering er resultatet av å

- søke etter relevant litteratur ifølge en søkestrategi og
- eventuelt sortere denne litteraturen i grupper presentert med referanser og vanligvis sammendrag

Svarer ikke på alt:

- Ingen kritisk vurdering av studienes kvalitet
- Ingen analyse eller sammenfatning av studiene
- Ingen anbefalinger

Hvem står bak denne publikasjonen?

Kunnskapssenteret har gjennomført oppdraget etter forespørsel fra Helsedirektoratet

Når ble litteratursøket utført?

Søk etter studier ble avsluttet Juli 2016.

Key messages

The Norwegian Directorate of Health commissioned The Knowledge Centre in the Norwegian Institute of Public Health to conduct a systematic reference list of any possibly relevant research on socioeconomic effects of free choice of location of treatment.

Methods

We searched systematically in relevant medical and sociological databases. The search was performed in July 2016. Two researchers independently identified possibly relevant references and evaluated relevance according to the inclusion criteria.

Results

- We identified 537 references in total from the electronic literature search. Of these none were relevant.

Conclusion

There is a lack of research on effect of free choice of location of treatment.

Title:

Socioeconomic effects of free choice of location of treatment, systematic literature search with sorting

Type of publication:

Systematic reference list

A systematic reference list is the result of a search for relevant literature according to a specific search strategy. The references resulting from the search are then grouped and presented with their abstracts.

Doesn't answer everything:

- No critical evaluation of study quality
 - No analysis or synthesis of the studies
 - No recommendations
-

Publisher:

Norwegian Knowledge Centre for the Health Services

Updated:

Last search for studies: July 2016.

Innhold

HOVEDFUNN	2
KEY MESSAGES	3
INNHold	4
FORORD	5
INNLEDNING	6
Bakgrunn	6
Referanser	7
METODE	8
Begrunnelse for valg av søkestrategi	8
Litteratursøking	8
Inklusjonskriterier	8
Referanseutvelging	9
Styrker og svakheter ved systematisk litteratursøk med sortering	9
RESULTAT	11
Resultat av søk	11
Konklusjon	11
VEDLEGG	12
Søkestrategier	12

Forord

Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten i Folkehelseinstituttet fikk i oppdrag fra Helsedirektoratet v/Herdis Dugstad og Øyvind Giæver å finne forskingsdokumentasjon om effekten av fritt valg av behandlingssted som kunne belyse fordelings-effekter.

Prosjektgruppen har bestått av:

- Hilde H. Holte, seniorforsker, Kunnskapssenteret i Folkehelseinstituttet
- Vigdis Underlang, forsker, Kunnskapssenteret i Folkehelseinstituttet
- Hilde Strømme, bibliotekar, Kunnskapssenteret i Folkehelseinstituttet

Signe Flottorp
Avdelingsdirektør

Gunn E. Vist
Seksjonsleder

Hilde H. Holte
Prosjektleder

Innledning

Bakgrunn

Helsedirektoratet ved Linda Granlund, Divisjon folkehelse, fremmet et forslag i Kunnskapssenterets årlige forslagsprosess om en kunnskapsoppsummering om fordelingseffekter av fritt valg av behandlingssted (Forslagsnr: 2016_031, <http://www.kunnskapssenteret.no/243807/fordelingseffekter-av-fritt-valg-av-be-handlingssted>).

Kunnskapsoppsummeringen om sosial ulikhet i helse i Norge fra 2014 (1) peker på et behov for mer kunnskap om ulike mekanismer ved helsetjenesten og disse mekanismenes betydning når det gjelder sosial ulikhet i helse. Oppsummeringen slår fast at vi vet for lite om hvorvidt helsetjenesten er like tilgjengelig for hele befolkningen.

Enkeltstudier basert på spørreskjemaundersøkelser tyder på at det ikke er sosial ulikhet i bruk av allmennlegetjenester, eventuelt er det en ulikhet i retning av mer bruk i grupper med lavere sosioøkonomisk status. Det finnes tverrsnittstudier som tyder på at det er sosial ulikhet i bruk av privatpraktiserende spesialister. Ulikheten går i retning av mer bruk i grupper med høyere sosioøkonomisk status. Den samme tendensen er til stede (i mindre grad) for bruk av offentlige spesialistpoliklinikker, men ikke for sykehusinnleggelser (1).

Det er flere strukturelle mekanismer ved helsetjenesten som kan ha betydning for sosiale helseforskjeller. Samtidig er det en målsetting for norsk helsetjenesten at alle skal ha tilgang til likeverdige helsetjenester av god kvalitet. Det fremgår av Prop 1 S (2015-2016) at det skal satses på medvirkning på alle nivåer, og pasienter og brukere skal i større grad være aktivt deltakende i beslutninger om egen helse og behandling. Fritt behandlingsvalg er ett av tiltakene i denne satsingen. Det er grunn til å anta at ikke alle sosioøkonomiske grupper vil benytte seg av denne ordningen i like stor grad, og det er derfor ønskelig å systematisk undersøke hvilken kunnskap som finnes når det gjelder effekt av en slik (eller tilsvarende) ordning på sosiale ulikheter i helse.

Referanser

Dahl E, Bergsli H, van der Wel KA: Sosial ulikhet i helse, en norsk kunnskapsoversikt, Høgskolen i Oslo, 2014

Metode

Begrunnelse for valg av søkestrategi

Vi søkte systematisk etter systematiske oversikter og primærstudier i relevante databaser. Vi søkte ikke i grå litteratur. For å avgrense søket ble vi i møte 29. juni 2016 i Helsedirektoratet enige med forslagsstiller om at vi inkluderer utfallet i søket. Søkestrategien omfatter derfor mange ord og begreper som sosial ulikhet.

Litteratursøking

Vi søkte systematisk etter litteratur i følgende databaser:

- Embase
- MEDLINE
- PsychINFO
- Cochrane Database of Systematic Reviews
- CENTRAL
- DARE
- HTA
- NHS EED
- Epistemonikos
- CINAHL
- Campbell Library
- Sociological Abstracts

Forskningsbibliotekar Hilde Strømme planla og utførte samtlige søk. Den fullstendige søkestrategien er presentert i vedlegg 1. Søk etter studier ble avsluttet juli 2016.

Inklusjonskriterier

Vi la bestillingen til grunn ved utarbeiding av litteratursøket og søkte etter artikler som oppfylte våre inklusjonskriterier for populasjon, intervensjon og sammenligingsgruppe. Det ble ikke brukt filter for studiedesign i søkene.

Populasjon: Brukere av spesialisthelsetjenesten

Tiltak:	Fritt valg av behandlingssted for diagnose besluttet av fastlege
Sammenlikning:	Ikke fritt behandlingsvalg, f. eks. geografisk bestemt
Utfall:	Sosial ulikhet, f. eks. i helse, i bruk av tjenestene
Studiedesign	Systematiske oversikter, primærstudier, uavhengig av studiedesign
Språk:	Ingen begrensninger
Eksklusjon:	Annen person/institusjon som velger enn pasienten. Kun helseutfall som ikke belyser sosiale ulikheter. Valg mellom behandlinger.

Referanseutvelging

Prosjektmedarbeiderne Hilde H. Holte og Vigdis Underland gjennomgikk identifiserte referanser og vurderte om de var relevante i henhold til inklusjonskriteriene. Vurderingene gjorde de uavhengig av hverandre og sammenlignet i etterkant. Der det var uenighet om vurderingene, ble inklusjon eller eksklusjon avgjort ved konsensus. For en referanse ble HHH og VU ikke enige om dette omhandlet ulike sosioøkonomiske gruppers registrerte bruk av ulike helsetjenester eller om studien kunne reflektere deres frie valg av handling. Her konsulterte vi en tredje forsker (Elisabet Hafstad), som mente at man ikke kunne slutte noe om valg av behandlingssted fra innholdet i sammendraget.

Utvelging av litteratur ble kun basert på tittel og sammendrag. Vi innhentet ikke fulltekst av artiklene.

Styrker og svakheter ved systematisk litteratursøk med sortering

Som navnet tilsier innebærer et systematisk litteratursøk med sortering at vi har gjennomført et systematiske litteratursøk for den gitte problemstilling. Resultatene fra søket er gjennomgått av to personer uavhengig av hverandre og ikke-relevante artikler blir sortert ut. Vi velger ut mulig relevante artikler basert på tittel og sammendrag. Vi innhenter ikke artiklene i fulltekst. Det gjør at vi kan risikere å inkludere artikler som ville vist seg ikke å være relevante ved gjennomlesning av fulltekst. Som i andre systematiske litteratursøk kan vi risikere å ekskludere studier hvor begrepene avviker fra vår forståelse av problemstillingen, samt at det er en mulighet for at vi ikke har fanget opp alle relevante studier. Vi benytter kun bibliografiske databaser for identifisering av litteratur og kan derfor ha gått glipp av potensielt relevante studier som ikke er indeksert i disse databasene på. Vi har ikke benyttet andre måter å identifisere studier på, som søk i referanselister, kontakt med eksperter på fagfeltet og søk etter upublisert eller grå litteratur.

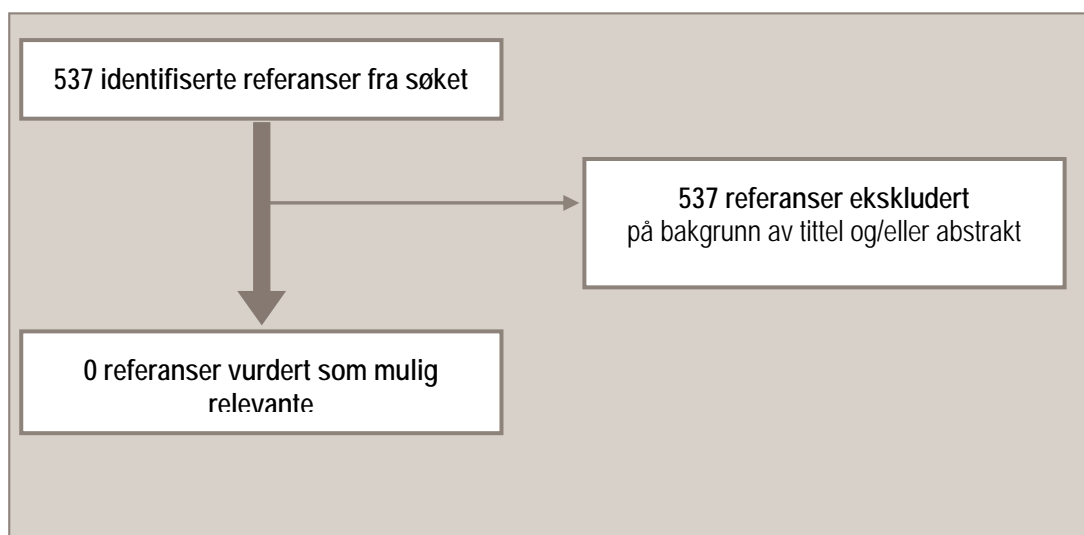
Ved en full forskningsoppsummering ville vi ha innhentet artiklene i fulltekst for endelig vurdering opp mot inklusjonskritene. Vi ville så ha kvalitetsvurdert inkluderte studier i henhold til våre sjekklister, hentet ut data og sammenstilt og diskutert resultatene.

Resultat

Resultat av søk

Søket resulterte i 537 referanser. Vi vurderte ingen av de identifiserte referansene til å være mulig relevante i henhold til inklusjonskriteriene.

Hovedårsaken til eksklusjon var at publikasjonen omhandlet ulike sosiale gruppers bruk av helsetjenester, deres ønsker om valgmuligheter eller at både intervensjonsgruppen og sammenligningsgruppen hadde de samme valgmulighetene.

Figur 1. Flytskjema over identifisert litteratur

Konklusjon

Det mangler effektstudier av fritt valg av behandlingssted.

Vedlegg

Søkestrategier

MEDLINE, Embase, PsycINFO (Ovid)

Epub Ahead of Print, In-Process & Other Non-Indexed Citations, Ovid MEDLINE(R)
Daily and Ovid MEDLINE(R) <1946 to Present> (ppez) 226 treff

Embase <1974 to 2016 July 01> (oomezd) 202 treff

PsycINFO <1987 to June Week 5 2016> (psyf) 63 treff

Dato for søk: 05.07.2016

Totalt antall treff etter dubletter ble fjernet: 368

1	("Patient Freedom of Choice Laws"/ or ((free or freedom or freely or liberty) adj4 (choice or choos* or chos* or prefer* or alternative* or select* or decide* or determine* or opt or opted or opts or optative or opting) adj10 (hospital* or provider* or service* or unit* or program* or practice* or healthcare or care or specialist* or center* or centre* or agency or agencies or clinic or clinics or clinician* or practitioner* or physician*).tw.) and (exp Socioeconomic Factors/ or Health Equity/ or Health Status Disparities/ or (social* or income* or earning* or wages or salary or salaries or salaried or poverty* or disadvantaged or wealth* or equit* or inequit* or equalit* or socioeconomic* or inequalit* or (education* adj2 (level* or status*)) or (health adj4 disparit*) or (living adj2 standard*).tw.) use ppez	226
2	((free or freedom) adj4 (choice or choos* or chos* or prefer* or alternative* or select* or decide* or determine* or opt*) adj10 (hospital* or provider* or service* or unit* or program* or practice* or healthcare or care or specialist* or center* or centre* or agency or agencies or clinic or clinics or clinician* or practitioner*).tw. and (exp social status/ or exp socioeconomics/ or exp income/ or health disparity/ or (social* or income* or earning* or wages or salary or salaries or salaried or poverty* or disadvantaged or wealth* or equit* or inequit* or equalit* or socioeconomic* or inequalit* or (education* adj2 (level* or status*)) or (health adj4 disparit*) or (living adj2 standard*).tw.) use oomezd	202

3	((free or freedom) adj4 (choice or choos* or chos* or prefer* or alternative* or select* or decide* or determine* or opt*) adj10 (hospital* or provider* or service* or unit* or program* or practice* or healthcare care or specialist* or center* or centre* or agency or agencies or clinic or clinics or clinician* or practitioner*).tw. and (exp Socioeconomic Status/ or Disadvantaged/ or Social Issues/ or "income (economic)"/ or exp "equity (social)"/ or Health Disparities/ or (social* or income* or earning* or wages or salary or salaries or salaried or poverty* or disadvantaged or wealth* or equit* or inequit* or equalit* or socioeconomic* or inequalit* or (education* adj2 (level* or status*)) or (health adj4 disparit*) or (living adj2 standard*).tw.) use psyf	63
4	or/1-3	491
5	remove duplicates from 4	368

Cochrane Database of Systematic Reviews, CENTRAL (The Cochrane Library)

Dato for søk: 05.07.2016

Antall treff: 3 (alle fra CENTRAL)

(([mh "Patient Freedom of Choice Laws"] or (((free or freedom or freely or liberty) near/4 (choice or choos* or chos* or prefer* or alternative* or select* or decide* or determine* or opt or opted or opts or optative or opting)) near/10 (hospital* or provider* or service* or unit* or program* or practice* or healthcare or care or specialist* or center* or centre* or agency or agencies or clinic or clinics or clinician* or practitioner* or physician*)):ti,ab,kw) and ((([mh ^"Socioeconomic Factors"] or [mh "Health Equity"] or [mh "Health Status Disparities"]) or (social* or income* or earning* or wages or salary or salaries or salaried or poverty* or disadvantaged or wealth* or equit* or inequit* or equalit* or socioeconomic* or inequalit* or (education* near/2 (level* or status*)) or (health near/4 disparit*) or (living near/2 standard*)):ti,ab,kw))	3
--	---

DARE, HTA, NHS EED (CRD)

Dato for søk: 05.07.2016

Antall treff: 1 (fra NHS EED)

(((MeSH DESCRIPTOR "Patient Freedom of Choice Laws") OR (((free OR freedom OR freely OR liberty) NEAR4 (choice OR choos* OR chos* OR prefer* OR alternative* OR select* OR decide* OR determine* OR opt OR opted OR opts OR optative OR opting)) NEAR10 (hospital* OR provider* OR service* OR unit* OR program* OR practice* OR healthcare OR care OR specialist* OR center* OR centre* OR agency OR agencies OR clinic OR clinics OR clinician* OR practitioner* OR physician*))) AND (((MeSH DESCRIPTOR Socioeconomic Factors EXPLODE ALL TREES) OR (MeSH DESCRIPTOR Health Equity) OR (MeSH DESCRIPTOR Health Status Disparities)) OR (social* OR income* OR earning* OR wages OR salary OR salaries OR salaried OR poverty* OR disadvantaged OR wealth* OR equit* OR inequit* OR equalit* OR socioeconomic* OR inequalit* OR (education* NEAR2 (level* or status*)) OR (health NEAR4 disparit*) OR (living NEAR2 standard*))))))	1
---	---

Epistemonikos

Dato for søk: 05.07.2016

Antall treff: 154 (1 Broad synthesis, 38 Systematic Reviews, 115 Primary Studies)

(((free OR freedom) AND (choice OR choos* OR chos* OR prefer* OR alternative* OR select* OR decide* OR determine* OR opt*)) AND (hospital* OR provider* OR service* OR unit* OR program* OR practice* OR healthcare OR care OR specialist* OR center* OR centre* OR agency OR agencies OR clinic OR clinics OR clinician* OR practitioner*)) AND (social* OR income* OR earning* OR wages OR salary OR salaries OR salaried OR poverty* OR disadvantaged OR wealth* OR equit* OR inequit* OR equalit* OR socioeconomic* OR inequalit* OR "education level" OR "educational level" OR "level of education" OR "educational status" OR disparit* OR "living standard" OR "standard of living"))	154
---	-----

CINAHL 1981- (EBSCO)

Dato for søk: 05.07.2016

Antall treff: 34

<p>((((TI ((free OR freedom) N3 (choice OR choos* OR chos* OR prefer* OR alternative* OR select* OR decide* OR determine* OR opt*)) N9 (hospital* OR provider* OR service* OR unit* OR program* OR practice* OR healthcare OR care OR specialist* OR center* OR centre* OR agency OR agencies OR clinic OR clinics OR clinician* OR practitioner*)) OR (AB ((free OR freedom) N3 (choice OR choos* OR chos* OR prefer* OR alternative* OR select* OR decide* OR determine* OR opt*)) N9 (hospital* OR provider* OR service* OR unit* OR program* OR practice* OR healthcare OR care OR specialist* OR center* OR centre* OR agency OR agencies OR clinic OR clinics OR clinician* OR practitioner*)))) AND ((MH "Socioeconomic Factors+" OR MH "Health Status Disparities" OR MH "Healthcare Disparities") OR (TI (social* OR income* OR earning* OR wages OR salary OR salaries OR salaried OR poverty* OR disadvantaged OR wealth* OR equit* OR inequit* OR equalit* OR socioeconomic* OR inequalit* OR (education* N1 (level* or status*)) OR (health N3 disparit*) OR (living N1 standard*)))) OR (AB (social* OR income* OR earning* OR wages OR salary OR salaries OR salaried OR poverty* OR disadvantaged OR wealth* OR equit* OR inequit* OR equalit* OR socioeconomic* OR inequalit* OR (education* N1 (level* or status*)) OR (health N3 disparit*) OR (living N1 standard*))))))</p>	34
--	----

Campbell Library

Dato for søk: 05.07.2016

Antall treff: 0

<p>Søk i Title or Keyword:</p> <p>(((((free OR freedom) AND (choice OR choos* OR chos* OR prefer* OR alternative* OR select* OR decide* OR determine* OR opt*)) AND (hospital* OR provider* OR service* OR unit* OR program* OR practice* OR healthcare OR care OR specialist* OR center* OR centre* OR agency OR agencies OR clinic OR clinics OR clinician* OR practitioner*)) AND (social* OR income* OR earning* OR wages OR salary OR salaries OR salaried OR poverty* OR disadvantaged OR wealth* OR equit* OR inequit* OR equalit* OR socioeconomic* OR inequalit* OR "education level" OR "educational level" OR "level of education" OR "educational status" OR disparit* OR "living standard" OR "standard of living"))</p>	0
---	---

Sociological Abstracts 1952 -, Social Services Abstracts 1979 - (ProQuest)

Dato for søk: 05.07.2016

Antall treff: 14

<p>(TI(((free OR freedom) NEAR/4 (choice OR choos* OR chos* OR prefer* OR alternative* OR select* OR decide* OR determine* OR opt*)) NEAR/4 (hospital* OR provider* OR service* OR unit* OR program* OR practice* OR healthcare OR care OR specialist* OR center* OR centre* OR agency OR agencies OR clinic OR clinics OR clinician* OR practitioner*)) OR AB (((free OR freedom) NEAR/4 (choice OR choos* OR chos* OR prefer* OR alternative* OR select* OR decide* OR determine* OR opt*)) NEAR/4 (hospital* OR provider* OR service* OR unit* OR program* OR practice* OR healthcare OR care OR specialist* OR center* OR centre* OR agency OR agencies OR clinic OR clinics OR clinician* OR practitioner*)))</p>	<p>14</p>
--	-----------

www.fhi.no

Utgitt av Folkehelseinstituttet
November 2016
Postboks 4404 Nydalen
NO-0403 Oslo
Telefon: 21 07 70 00
Rapporten lastes ned gratis fra
Folkehelseinstituttets nettsider www.fhi.no